

Rola dziadków w procesie socjalizacji

Dziadkowie pełnią ważne role rodzinne, w tzw. rodzinie wielopokoleniowej, która jest złożona z co najmniej trzech pokoleń. Należą do nich dziadkowie, ich dzieci i wnuki.

Uczucie, którym na ogół dziadkowie darzą swoje wnuki można określić mianem "późnej miłości". Wprawdzie zdarza się, że starość niekiedy wiąże się z koncentracją na własnej osobie i zubożeniem życia emocjonalnego, to częściej zaobserwować można przejawy czułości, serdecznej troski, przywiązania, a nawet poświęceń, do których zdolni są ludzie z najstarszego pokolenia w odniesieniu do dzieci.

Przyjście na świat pierwszego wnuka stanowi ważny moment w życiu rodziny. W stosunku do wnuków dziadkowie i babcie deklarują miłość równie silną jak do własnych dzieci, choć kochają je "trochę inaczej". Odmienność tej miłości łączy się z jednej strony ze świadomością wartości życia i ciągłości rodziny, którą wnuki zapewniają. Z drugiej zaś strony dziadkowie nie są obciążeni odpowiedzialnością rodzicielską, która spada na rodziców. W rezultacie miłość do wnuków jest bardziej świadoma, a stosunek do nich łagodniejszy niż do własnych dzieci. M. Susławska w "Psychologii starzenia się i starości" zawarła typologię stylów pełnienia roli dziadka. Stwierdza, że najrzadziej w Polsce obserwuje się styl polegający dystansowaniu się od wnuków. Częściej relacja między dziadkami a wnukami ma charakter "odroczonego rodzicielstwa". Na popularność tego stylu wpływają warunki mieszkaniowe i praca zawodowa lub kontynuowanie studiów przez rodziców. Istnieją również psychologiczne przyczyny takiego właśnie stylu pełnienia roli dziadka. Przyczyny te mogą mieć nie tylko pozytywny ale również negatywny charakter. O negatywnym ich podłożu można mówić wówczas, gdy "odroczone rodzicielstwo" wynika z niewłaściwie rozwiązane go konfliktu pokoleń. Między starymi rodzicami a ich dorosłymi dziećmi istnieje wówczas wiele wzajemnych urazów, nieudomówień, pozostaje też pamięć negatywnych emocji. Starzy rodzice i ich dorosłe dzieci przestają się wzajemnie rozumieć, a nawet lubić. "Odroczone rodzicielstwo" bywa jednak również uwarunkowane pozytywnie. Zachodzi to wówczas, gdy konflikt pokoleń między starymi rodzicami i ich dziećmi został rozwiązany w taki sposób, że oba pokolenia nawiązały ze sobą więź emocjonalną na bardziej demokratycznej płaszczyźnie. Dostrzegamy między nimi wzajemne respektowanie indywidualności poszczególnych osób, które przy tym obdarzają się przyjaźnią i miłością.

W takiej sytuacji wnuk jest osobą bardzo bliską właśnie dlatego, że aktualizuje pozytywne emocje - te, które przeważały, gdy własne dziecko było w jego wieku (Włodowska Z. 1995 rok).

Kontakty dziadków z wnukami, oczywiście nie mogą być zastąpione przez inne związki ale nie ulega wątpliwości, że dziadkowie i wnukowie wzajemnie się potrzebują. Istotą dziadkowania jest pełnienie swoich ról w sposób pełny, to znaczy oparty na więzi emocjonalnej. Dziadkowie tworzą dla wnuków emocjonalną świątynię, z dala od codziennego świata, w której wspólne przebywanie daje poczucie miłości i bezpieczeństwa. Wychowawcza rola dziadków ma charakter bezpośredni - realizuje się przez opiekę nad dzieckiem i pośredni - jest wsparciem dla rodziców dziecka. (Małecka B. 1997 rok)

Najszybciej ze swojej roli zdaje sobie sprawę babcia. Dawne pokolenia wspominają babcie, która zawsze była na miejscu, gdy rodzice wychodzili z domu. Współczesne babcie, to najczęściej kobiety często jeszcze pracujące zawodowo i w sile wieku. Dlatego teraz babcia nie poświęca się całkowicie opiece nad wnukami. Pomimo to bardzo je kocha i zawsze można liczyć na jej pomoc. Kto lepiej od babci zaopiekuje się dzieckiem chorym - leżącym w łóżku lub unieruchomionym przez dłuższy czas. Obecność babci zwiększa poczucie bezpieczeństwa w rodzinie, sprzyja powstawaniu atmosfery spokoju i pogody. Wiele sytuacji takich jak: organizacja czasu wolnego, wakacji, świąt, uroczystości rodzinnych znacznie łatwiej można rozwiązać dzięki obecności i pomocy babci. W ten sposób przekazuje ona pewne tradycje

kulturowe młodemu pokoleniu - wnukom - co nie pozostaje bez znaczenia w procesie socjalizacji. Dzieci uczą się pewnych reguł postępowania, biorą wzór, który później w dorosłym życiu przenoszą na własny grunt rodzinny. Życie rodziny trzypokoleniowej, w której jest babcia, dziadek lub inne osoby starsze spokrewnione i włączone do rodziny jest nie tylko spokojniejsze, lecz także bogatsze, pełniejsze. Dostarcza to dziecku więcej zróżnicowanych doświadczeń. Babcia wprowadza do niego bardzo cenne elementy tradycji. Pozwala to na szersze spojrzenie na własną rodzinę i jej dzieje, a także na lepsze zrozumienie procesu przemian społecznych.

Ważnym aspektem obecności babci w rodzinie są bliskie i pozytywne jej kontakty z dziećmi, które umożliwiają zrozumienie psychiki, potrzeb i postaw ludzi starszych. **Jaka jest rola dziadka w procesie socjalizacji?** Myślę, że jest ona równie ważna jak rola babci. Fakt posiadania wnucząt dziadkowie odbierają inaczej niż babcie. Szczególnie dziadkowie młodzi mają problemy z identyfikowaniem się z tą rolą. Fakt zostania dziadkiem dociera do nich później, niż jest to w przypadku babć. Mimo to dziadkowie odgrywają bardzo ważną rolę w życiu dziecka. W stosunkach dziadków z wnukami ważne miejsce zajmuje wspólne wykonywanie czynności. W większości są to czynności typu rekreacyjnego, jak: spacer, wycieczki, gry, zabawy, czytanie lektur, oglądanie telewizji oraz rozmowy. W nich właśnie wymieniają informacje, poglądy, przekazują im fragmenty swojego doświadczenia życiowego, wiedzę na temat historii rodziny i własnej biografii. Przekazują im również elementy historii kraju, w której uczestniczyli. Zdarza się, że dziadek dla wnuków staje się bohaterem, wzorem do naśladowania. Ma to duży wpływ na rozwój osobowości, który ważny jest w procesie socjalizacji. Zachowanie dziadka jest także dla dziecka źródłem informacji o sposobach postępowania w różnych sytuacjach. Informacje te powstałe na podstawie silnych związków emocjonalnych, podtrzymywane i rozbudowywane przez wieloletni kontakt dziecka z dziadkiem - są niesłychanie ważne. To one w znacznej mierze wyznaczają dziecięcą koncepcję rodziny oraz wizję własnych, przyszłych ról społecznych - ojca i męża. Wnuki natomiast przekazują dziadkom swoje doświadczenia ze zdobytych umiejętności, uczą obsługi komputera lub wprowadzają w swoje gusta artystyczne. Ma to znaczny wpływ na starsze pokolenie, gdyż dziadkowie czują się młodszy i wciąż potrzebni, a to stymuluje ich do podejmowania nowej aktywności życiowej. **Wszyscy rodzice pragną zapewnić swoim dzieciom jak najlepsze warunki rozwojowe i wychowawcze, w sposób najpełniejszy i najdoskonalszy przygotować je do pełnienia ról życiowych.** Rodzina kilkupokoleniowa jest wartościowym środowiskiem wychowawczym. Osobami odpowiedzialnymi za całość życia, za stworzenie wszystkim jej członkom optymalnych warunków pracy, odpoczynku - są rodzice. Natomiast dziadkowie pomagają w prowadzeniu gospodarstwa domowego i wychowaniu dzieci, wnoszą do rodziny różne wartości, które są potrzebne w procesie socjalizacji (przykładowo przekazują swoim dorosłym dzieciom i wnukom dawne zwyczaje i tradycje). Bezpośrednie kontakty z dziadkami uczą dzieci rozumieć rozwój społeczeństwa i dzieje własnej rodziny.

We właściwy sposób kształtuje się również ich stosunek do ludzi starszych. Obecność osób starszych w rodzinie pozwala młodzieży na bezpośrednie zetknięcie się z ich problemami, na kształtowanie właściwego stosunku do nich, który jest jednym z przejawów kultury osobistej i społecznej. Dzięki dziadkom dzieci od najmłodszych lat uczą się dostrzegać różne potrzeby innych ludzi, uczą się tolerancji i szacunku dla drugiego człowieka. Dziadkowie mają wpływ na kształtowanie się w nich poczucia obowiązku oraz odpowiednich postaw.